

De UB-29, in september 2017 voor de Belgische kust gevonden, in betere tijden. © jerusalem pierard / war heritage institute / belga

De duikboot die de loop van de Grote Oorlog bepaalde, krijgt een opera

Memoriaal op de planken

Voor de Duitse duikboot UB-29 zonk, bracht ze de Verenigde Staten ertoe om zich in de Grote Oorlog te mengen. Theatergezelschap Vagevuur brengt in de opera 'UB-29' de laatste uren van de bemanning in beeld en klank. **GILLES MICHIELS**

Een krakend geluid. Dan een geruis. Een verstoorde radio. Wat klinkt als een roestig oorlogsschip, is in werkelijkheid een slijpschijf die tegen een microfoon schuurt. In de monumentale bootconstructie van Ief Spincemaille moeten instrumenten als deze een stem geven aan de UB-29, de Duitse duikboot die op 13 december 1916 voor de Belgische kust zonk. De gelijknamige opera van Tg Vagevuur zet haar rauwe mechaniek tegenover de meerstemmige gezangen van Brussels Experimental.

In *UB-29* onderzoeken regisseur Koen Boesman en componist Peter Spaepen wat er tijdens de laatste uren in de hoofden van de bemanning omging. 'Je identiteit hangt samen met je toekomst. Als je die afneemt, wat blijft er dan over? En hoe rouwig kun je zijn om te sterven als je zelf zoveel soldaten hebt gedood? Zulke vragen worden in een duikboot alleen maar scherper. Wie erin moest werken, sprak al eens van een "verdrinkingscommando". Een duikboot is een monster: het moet soldaten in leven houden, tot het moment waarop het hen doodt.'

Eerst wilde Vagevuur zijn opera aan de Koersk wijden, maar dat plan viel in het water toen Hollywood dezelfde boot in het vizier had. Tot on-

derwaterarcheoloog Tomas Termote vorig jaar dus het wrak van de UB-29 ontdekte. 'Een goddelijk teken', lacht Spaepen. 'Deze onderzeeër is zelfs fascinerender, omdat hij van de vijand is. Mensen reageren soms verbaasd dat we daarover een opera maken. Maar deze soldaten waren toch ook gewoon achttienjarige jongens die in Brugge verbleven, en een gruwelijke dood stierven in onderzeese loopgraven?'

Onoverwinnelijk wapen

En zeggen dat de jongens, toen het schip op 13 december 1916 vastliep, zo goed als thuis waren. De oorzaak van het ongeluk is nog steeds duister. 'De Britten meldden dat ze de duikboot gezonken hadden, gesterkt door de olie en de wrakstukken die ze zagen bovendien. Maar onderzeeërs schoten die ook zelf af om de vijand te laten denken dat ze gezonken waren. Waarschijnlijk is de UB-29 in de buurt van Oostende op een mijn gevallen.'

Tegen dan had ze toch al 36 schepen naar de verdoemenis geholpen, hoewel die buit toch eerder nadelig bleek voor Duitsland. 'In het begin van de oorlog was de duikboot een onoverwinnelijk wapen, dat enkel de Duitsers in handen hadden', zegt Boesman. 'Later, toen de geallieerden er zelf ook bezaten, beslisten de Duitsers tot een onbeperkte duikbotenoorlog: elke boot waar een

wapen aan boord kon zijn, mochten ze neerschieten. Zo heeft de UB-29 in 1916 de Sussex tot zinken gebracht, een passagiersschip met veel Amerikanen aan boord. Het incident zette onrechtstreeks de Verenigde Staten aan om in de oorlog te stappen.'

13 personages, 13 auteurs

Ook daarom verdiende de bemanning van de UB-29 zijn monument. Om de jongens in de duikboot vorm te geven, bedacht Vagevuur een wel erg originele aanpak. Het vertrouwde dertien soldaten toe aan evenveel auteurs, van Stijn Devillé tot Maarten Inghels. Zij kregen zoals de bemanning zelf twee uur om de laatste gedachten van hun personages neer te tikken. Boven hen tikte een genadeloze aftelklok mee.

'De auteurs hebben een palet geschetst van alle keuzes die je kunt maken voor je sterft', zeggen Boesman en Spaepen, die alle brokstukken aaneenvlochten tot een theatertekst. 'Sommigen zoeken met de moed der wanhoop schoonheid op, anderen laten de angst toe. Een romanschrijver als Sien Volders, die lange, ronkerige volzinnen gebruikt, schetst ook een compleet ander figuur dan Freek Mariën, die heel gebalde poëzie schrijft. Enkele auteurs maakten het ons nog moeilijker door hun personage te laten sterven.'

Op scène worden de dertien personages door drie spelers vertolkt. Het negenkoppige koor belichaamt de resterende negen soldaten. Een symbolische keuze: 'De zangers zeggen niet voor wie ze precies staan, maar zoals de auteurs eren zij ook één specifieke soldaat', zegt Spaepen. 'Zo is *UB-29* voor elk van hen een afzonderlijke memoriaal. Niet in steen, maar op het theater.'

'UB-29' gaat op 30/11 in première in De Grote Post, Oostende. Daarna op tournee.

© jerusalem pierard / war heritage museum / belga

'Je identiteit hangt samen met je toekomst. Als je die afneemt, wat blijft er dan over?'

KOEN BOESMAN
Regisseur